

Finansē
Eiropas Savienība

Finanšu ministrija

Praktiski ieteikumi Eiropas Savienības investīciju izvērtēšanai

Latvijas Republikas Finanšu ministrija

Rīga, 2026

Lietotie saīsinājumi

Jēdziens	Skaidrojums
Datu regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (Dokuments attiecas uz EEZ)
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ESF+	Eiropas Sociālais fonds Plus
ESF+ regula	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013 ¹
Kopīgo noteikumu regula	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai ²
UK	ES fondu Uzraudzības komiteja, kuras darbību regulē MK rīkojums par komitejas sastāvu un nolikums ³
ES fondu vadības likums	Eiropas Savienības fondu 2021.—2027. gada plānošanas perioda vadības likums ⁴

¹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj/lav>

² <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj/lav>

³ https://www.esfondi.lv/profesionali/uzraudzibas-komiteja/uk-e-portfelis-2021-2027/2021-2027-saistosie-dokumenti?page=1&folder=04_saistosie_dokumenti

⁴ <https://likumi.lv/ta/id/331743-eiropas-savienibas-fondu-2021-2027-gada-planosanas-perioda-vadibas-likums>

Lietotie jēdzieni un termini

Jēdziens	Skaidrojums
Intervence	ES fondu sniegts atbalsts valsts kopējo vajadzību vai atsevišķas nozares vajadzību un izaicinājumu risināšanai.
Intervences loģika	Veids, kādā tiek sagaidīti vēlamie rezultāti intervences ietekmē; arī pieņēmumi par cēloņsakarībām un mijiedarbību starp intervences ieguldījumu, darbībām, iznākumiem, rezultātiem un ietekmi.
Izvērtējuma pasūtītājs	Persona vai institūcija, kura pieņēmusi lēmumu veikt izvērtējumu.
Izvērtējuma veicējs (izvērtētājs)	Personu grupa vai institūcija, kura veic izvērtējumu.
Izvērtēšana	Darbību kopums, ko veic, lai izvērtētu veikto pasākumu ieviešanas veidu, rezultātus, to īstenošanai nepieciešamā finansējuma apjomu, kā arī rezultātā radīto ietekmi un noteiktu cēloņsakarības starp īstenošanas veidu, sasniegtajiem rezultātiem un izlietoto finansējumu.
Izvērtēšanas kritērijs	Standarts (paraugs), pēc kura tiek mērīti intervences panākumi un vērtība, un, balstoties uz šo novērtējumu, tiek pieņemti novērtējoši spriedumi.
Atbildīgā iestāde	Nozares ministrija vai Valsts kanceleja, kas kā starpniekinstitūcija ES fondu vadības likumā noteiktajā apjomā īsteno daļu no vadošās iestādes funkcijām, kuras noteiktas Kopīgo noteikumu regulā.
Vadošā iestāde	Vadošās iestādes funkcijas ES fondu vadības likumā noteiktajā apjomā nodrošina Finanšu ministrija, t.sk. izvērtēšanas kontekstā tā nodrošina tādu ES fondu izvērtējumu veikšanu, kuri atbilst Kopīgo noteikumu regulas 44. panta prasībām (obligāti veicami).
Tehniskā specifikācija	Iepirkuma procedūras dokumentācijas sastāvdaļa, kas ietver izvērtējuma pakalpojumam izvirzītās prasības. Tehniskās specifikācijas mērķis ir aprakstīt iepirkuma priekšmetu, lai iepirkuma veicējs saņemtu tā vajadzībām atbilstošus piedāvājumus, kā arī spētu tos objektīvi novērtēt un salīdzināt.
Darba uzdevums	Dokuments, kurā izklāstīts vērtēšanas mērķis un tvērums, izmantojamās metodes, izvērtēšanai nepieciešamie resursi un laiks; dokuments, kas organizē intervences novērtējumu un analīzi un nosaka citas izvērtējuma prasības.
Datu validācija	Datu pārbaudes process, kas nodrošina datu attīrīšanu nolūkā nodrošināt datu kvalitāti – datiem jābūt pareiziem, precīziem un noderīgiem.

Administratīvie dati	Reģistri, datubāzes, informācijas sistēmas un citi informācijas avoti.
Efektivitāte	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē, vai ar intervenci tiek sasniegti definētie mērķi, kādi ir faktiskie ieguldījumu rezultāti, kādi ir bijuši panākumi un grūtības mērķu sasniegšanā, vai izvēlētie investīciju risinājumi ir bijuši atbilstoši un kāda ir ārējo faktoru ietekme mērķu sasniegšanā.
Lietderība	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē, cik labi tiek mobilizēti resursi mērķu sasniegšanai (ieguldījumi pret faktiskajiem rezultātiem)
Saskaņotība	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē saskaņotību starp dažādām ieguldījumu intervencēm (ES/starptautiskās politikas vai valsts/reģionālās/vietējās politikas ietvaros); analizē, kā šīs intervences kopā darbojas.
Piemērotība	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē attiecības starp vajadzībām un problēmām intervences plānošanas laikā un tās īstenošanas laikā.
ES pievienotā vērtība	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē/identificē izmaiņas, kuras ir veicinājuši ES fondu ieguldījumi un kuras nebūtu bijušas iespējamās bez ES fondu intervences.
Intervences ietekme	Izvērtēšanas kritērijs, kas analizē, kādas ir ieguldījumu izraisītās vai ierosinātās faktiskās pārmaiņas.
Programma	ES kohēzijas politikas programma 2021.–2027. gadam.
Tematiskais izvērtējums	Izvērtējums, kurā analizē konkrētu problēmu vai tēmu loku; visbiežāk veic atbildīgā iestāde.
Izvērtējuma tvērums	Izvērtēšanas fokuss, kas raksturo lietas un aspektus, kurus nepieciešams padziļināti analizēt izvērtējumā.
Ieinteresētās puses (<i>stakeholders</i>)	Institūcijas, organizācijas, personu grupas vai indivīdi, kam ir tieša vai netieša interese par intervenci vai tās izvērtēšanu.
Ievada ziņojums	Izvērtējuma nodevums, kuru sagatavo izvērtētājs un kurā iekļauta un pamatota intervences loģika, izvērtēšanas pieejas un izmantojamās izvērtēšanas metodes, lai nodrošinātu darba uzdevumā noteiktās prasības; iekļauj arī informāciju par izvērtējuma veikšanā nepieciešamo zinātniski pētniecisko literatūru un datiem, darba uzdevuma izpildes ierobežojumiem, pieņēmumiem, kā arī sniedz risku analīzi un pasākumus risku mazināšanai/novēršanai.
Kvalitatīvās izvērtēšanas metodes	Pētniecības metodes, kas ietver neskaitlisku datu (piemēram, teksta, video vai audio) vākšanu un analīzi, lai izprastu jēdzienus, viedokļus vai pieredzi. To var izmantot, lai gūtu padziļinātu ieskatu par problēmu vai radītu jaunas idejas pētniecībai.

Kvantitatīvās izvērtēšanas metodes	Pētniecības metodes, kas ietver objektīvus mērījumus un statistisko, matemātisko vai skaitlisko datu analīzi.
Noslēguma ziņojums (izvērtējuma ziņojums)	Izvērtējuma gala ziņojums (dokuments), kurā atbilstoši konkrētā izvērtējuma darba uzdevuma prasībām sniegts analītisks izvērtējums par ES fondu investīcijām. Tas ietver vismaz ievadu (izklāsts, kā un ar kādiem paņēmieniem veiks izvērtējumu), informāciju par ieguldījumiem, izvērtēšanas kritērijus, analīzi, secinājumus un ieteikumus.
Starpziņojums	Ziņojums (dokuments), ko izvērtētājs sagatavo un iesniedz pasūtītājam pēc ievada ziņojuma un pirms noslēguma ziņojuma sagatavošanas nolūkā atspoguļot izvērtējuma norises progresu.
Izvērtēšanas metodes	Darbību kopums, lai sniegtu atbildes uz izvērtējuma jautājumiem. Viena tipa metodes piemērotas datu vākšanai, citas – datu analīzei.

Saturs

1. Kas ir izvērtēšana un kam tā domāta?	7
2. Izvērtēšanas pārvaldība un pieejas	9
3. Izvērtējuma organizēšana	10
4. Izvērtējuma vadīšana	18
5. Rezultātu izmantošana un publiskošana	22
6. Informācijas avoti, izglītošanās iespējas	23

1. Kas ir izvērtēšana un kam tā domāta?

Kohēzijas politika ir nozīmīgākā ES investīciju politika, kuras mērķis ir stiprināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju ES. Būtībā tā tiecas novērst nelīdzsvarotību starp ES valstīm un reģioniem. Kohēzijas politika ir arī viena no visvairāk vērtētajām politikām ES.⁵

Kohēzijas politikas īstenošanai tiek atvēlēta ievērojama ES budžeta daļa, un cilvēki – ES budžeta veidotāji – vēlas zināt, kas ticis sasniegts, īstenojot politiku. Arī paši politikas īstenoņi EK un dalībvalstīs vēlas pārbaudīt, vai to īstenotā politika un finansiālais ieguldījums kohēzijas veicināšanai bijuši lietderīgi un snieguši uzlabojumus gan konkrētās ieguldījumu jomās, gan dalībvalstī un ES kopumā. Izvērtēšana ir nozīmīgs un būtībā efektīvākais instruments, lai novērtētu īstenotās politikas apjomus un iedarbīgumu.

Kohēzijas politika izvirza formālas prasības ES fondu izvērtēšanai, kas nozīmē, ka izvērtēšana vispirms ir samērā institucionalizēts process. Svarīgi ņemt vērā, ka kohēzijas politika tiek īstenota vairāku līmeņu pārvaldības sistēmā (EK, vadošo iestāžu, atbildīgo iestāžu līmenis), arī izvērtēšanas atbildība attiecīgi tiek sadalīta. Izvērtēšanu dalībvalstīs ES fondu 2021.-2027. plānošanas periodā nosaka Kopīgo noteikumu regula⁶.

Izvērtēšana praktiskajā darbībā nozīmē – iegūt objektīvus pierādījumus (savākt informāciju, datus, veikt to analīzi), lai sniegtu pamatotus spriedumus (secinājumus) par lietas būtību – **kā īstenoti ES ieguldījumi un/vai kādas izmaiņas ir vērojamas?** Svarīgi, lai izvērtēšanas rezultātā tiktu formulēti tādi pierādījumi, kas ir reāli pielietojami turpmākos uzlabojumos politikas īstenošanā.

Svarīgs izvērtēšanas elements un būtībā svarīgākais izvērtēšanas pienesums ir **ieteikumi**, kā uzlabot kohēzijas politikas īstenošanu. Ieteikumiem jābūt reāli izpildāmiem, tas ir, tādiem, kas potenciāli var atrisināt tos kohēzijas politikas īstenošanas izaicinājumus, kuri parādās izvērtēšanas secinājumos. Izvērtēšanas ieteikumi var būt gan operacionāli (risina tūlītējus izaicinājumus, piemēram, mainot atbalsta nosacījumus normatīvajā aktā par kāda specifiskā atbalsta pasākuma

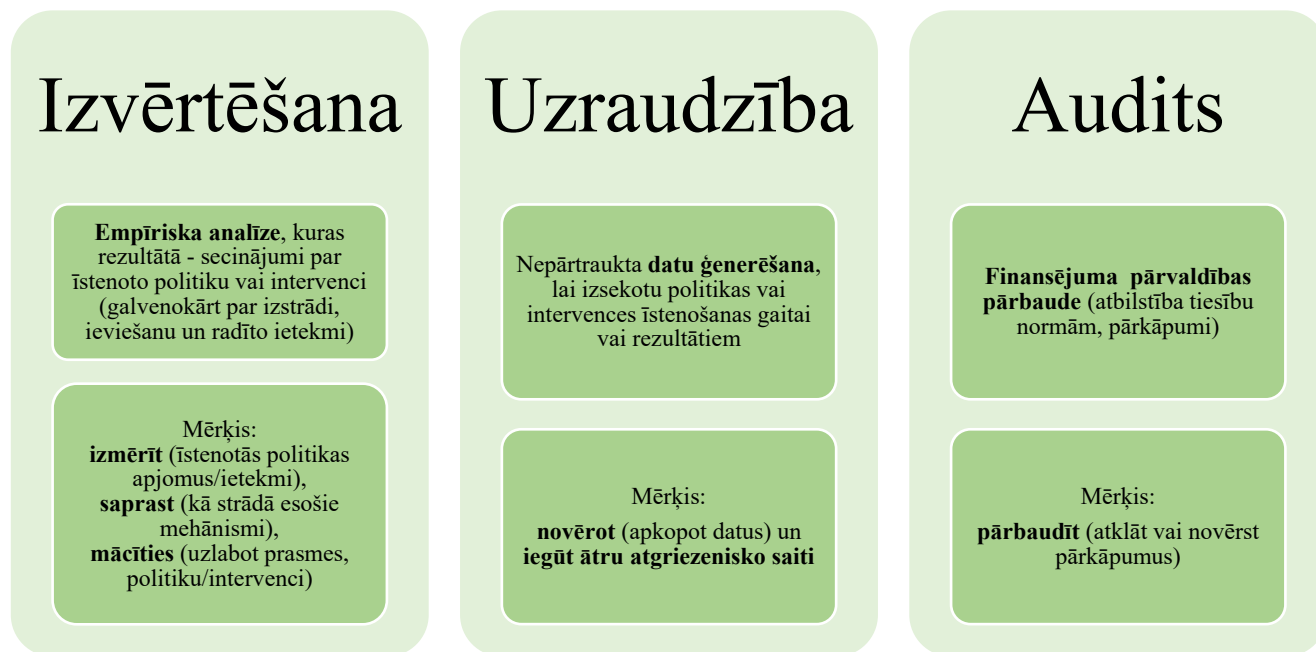
⁵ Darvas, Z., Mazza, J., Midoes, C., 2019, *How to improve European Union cohesion policy for the next decade* 21. Pieejams šeit: <https://www.bruegel.org/policy-brief/how-improve-european-union-cohesion-policy-next-decade>

⁶ Kopīgo noteikumu regulas 44. pants. Dalībvalsts sagatavoti izvērtējumi: 1. Dalībvalsts vai vadošā iestāde veic programmu izvērtēšanu saistībā ar vienu vai vairākiem šādiem kritērijiem: efektivitāte, lietderīgums, piemērotība, saskanība un Savienības pievienotā vērtība, ar mērķi uzlabot programmu izstrādes un īstenošanas kvalitāti. Izvērtējumi var attiekties arī uz citiem būtiskiem kritērijiem, piemēram, iekļautību, nediskrimināciju un redzamību, un tie var attiekties uz vairāk nekā vienu programmu. 2. Turklāt līdz 2029. gada 30. jūnijam katrai programmai tiks veikta izvērtēšana, lai novērtētu tās ietekmi. 3. Izvērtēšanu uztic iekšējiem vai ārējiem ekspertiem, kas ir funkcionāli neatkarīgi. 4. Dalībvalsts vai vadošā iestāde nodrošina, ka ir ieviestas procedūras, kas vajadzīgas, lai sagatavotu un savāktu izvērtējumiem vajadzīgos datus. 5. Dalībvalsts vai vadošā iestāde izstrādā izvērtēšanas plānu, kas var aptvert arī vairākas programmas. Attiecībā uz AMIF, IDF un BMVI minētajā plānā ietver vidusposma izvērtējumu, kas jāpabeidz līdz 2024. gada 31. martam. 6. Dalībvalsts vai vadošā iestāde iesniedz uzraudzības komitejai izvērtēšanas plānu ne vēlāk kā vienu gadu pēc lēmuma par programmas apstiprināšanu. 7. Visus izvērtējumus publicē Kopīgo noteikumu regulas 49. panta 1. punktā minētajā tīmekļa vietnē.

īstenošanu), gan stratēģiski (risina ilgtermiņa izaicinājumus, piemēram, mainot kādas nozares politikas prioritātes ES fondu atbalsta sniegšanā).

Tikpat svarīgi kā saprast, kas kohēzijas politikas kontekstā ir izvērtēšana, ir saprast, **kas nav izvērtēšana**. Izvērtēšana **nav** ES fondu uzraudzība, monitorings vai audits. Lai arī šīs darbības mēdz būt savstarpēji saistītas (piemēram, izvērtēšanā tiek izmantoti uzraudzības dati), tās kā specifiskas un patstāvīgas darbības cita no citas jānodala, ievērojot, ka to **mērķi ir atšķirīgi**:

Attēls Nr.1. Atšķirības starp kohēzijas politikas izvērtēšanu, uzraudzību un auditu

Ir ļoti svarīgi izvērtēšanu nepārvērst par investīciju īstenošanas uzraudzību un/vai auditu! Šo uzdevumu īstenošanai ir atsevišķas struktūrvienības!

2. Izvērtēšanas pārvaldība un pieejas

ES fondi tiek īstenoti pēc dalītās pārvaldības principa, proti, EK un dalībvalstis ES finansējumu pārvalda kopīgi, savstarpēji sadalot atbildību. Arī ieguldīto ES investīciju izvērtēšana notiek līdzīgi – ES līmenī (īsteno EK, veicot plašus novērtējumus par sasniegumiem ES kopumā) un **dalībvalstu līmenī** (izvērtē dalībvalsts ES fondu programmu īstenošanu un ietekmi).

Latvijā izvērtēšanu ES fondu 2021.–2027.g. plānošanas periodā veic vadošā iestāde un atbildīgās iestādes. Šādu dalījumu nosaka veicamo pētījumu tvērums un nolūks, atbilstoši arī nodalot izvērtēšanas **pieejas**. Proti, ES fondu Kopīgo noteikumu regula nosaka, ka dalībvalstij vismaz reizi plānošanas periodā jāveic **programmu vidusposma un noslēguma izvērtēšana** nolūkā **uzlabot programmu** izstrādes un īstenošanas kvalitāti. Šo normatīvu prasību Latvijā izpilda vadošā iestāde. Šādos uz investīciju rezultātiem fokusētos izvērtējumos būtiskākais ir noskaidrot ES investīciju faktisko ietekmi, izmantojot vismaz vienu no šiem izvērtēšanas kritērijiem: ieguldījumu efektivitāte, lietderīgums, piemērotība, saskanība un ES pievienotā vērtība.

Savukārt atbildīgās iestādes veic **nozarei specifiskus izvērtējumus par ES fondu ieguldījumiem** (citkārt saukti arī par tematiskajiem izvērtējumiem), kuru nolūks ir pārbaudīt un uzlabot ES fondu investīciju ieviešanu (piemēram, ieviešanas mehānisma darbību). Šādu izvērtējumu tvērums parasti ir tematiski šaurs, nozarei specifisks un palīdz sniegt tūlītēji īstenojamus ieteikumus, lai ātri uzlabotu situāciju investīciju ieviešanas gaitā.

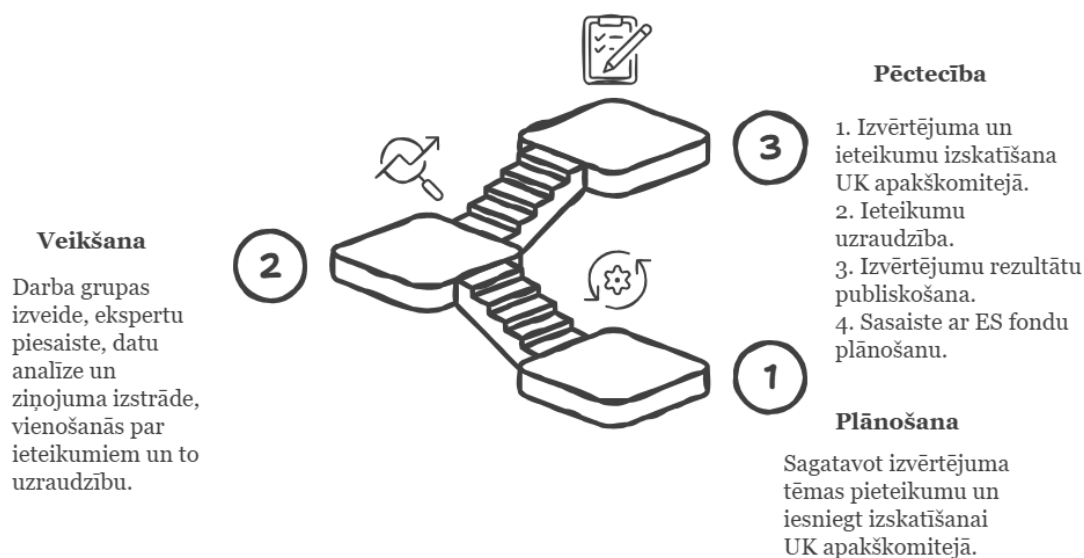
Nozarei specifiski izvērtējumi veicami atkarībā no faktiskās nepieciešamības. Svarīgi saprast un skaidri formulēt, **kāpēc** nepieciešams konkrētais izvērtējums un **ko ar iegūtajiem rezultātiem iecerēts mainīt/uzlabot**, kā rezultāti tiks pielietoti.

3. Izvērtējuma organizēšana

Organizējot izvērtējumus, institūcijai jāizvērtē izvērtējuma nepieciešamība un jāatbild uz vairākiem jautājumiem:

- **kāpēc** izvērtējums nepieciešams jeb kādas problēmas ir identificētas (identificētas problēmas īstenošanas mehānismos, netiek sasniegti plānotie rezultāti u.tml.);
- **ko** ar izvērtēšanas rezultātiem **plānots risināt** jeb kāds ir sagaidāmais rezultāts (piemēram, uzlabot investīciju īstenošanas mehānismu, pārskatītu, mainīt virzienus, kuros ieguldīt ES finansējumu u.tml.);
- kādas ieinteresētās puses tiks iesaistītas izvērtējumā un **kurš izmantos** izvērtējuma rezultātus?
u.c. jautājumi.

! Pirms izvērtējuma uzsākšanas vadošā iestāde, atbildīgā iestāde vai par horizontālo principu koordinēšanu atbildīgā institūcija sagatavo kopsavilkuma informāciju par plānotā izvērtējuma pamatojumu, tēmu, tvērumu, galvenajiem izvērtēšanas jautājumiem, veikšanas laiku un plānoto finansējumu un sagatavoto **izvērtējuma tēmas pieteikumu iesniedz UK sekretariātam izskatīšanai UK tematiskajai apakškomitejā**, nosūtot uz e-pasta adresi **izvertesana@fm.gov.lv** un **uk@fm.gov.lv**, ievērojot UK apakškomitejas reglamentu. Pēc izvērtējuma tēmas izskatīšanas UK apakškomitejā tiek uzsākta izvērtējuma organizēšana.

ES fondu izvērtēšanas process un pēctecības nodrošināšana

Izvērtējuma tvērums

Lai izvērtējums atbilstu definētajām vajadzībām un būtu reāli īstenojams, ir svarīgi noteikt **samērīgu izvērtējuma tvērumu**. Darba uzdevumos ir skaidri un konkrēti jānosaka izvērtējamais projekts/programma/politika/tēma, analizējamais periods un ģeogrāfiskais (teritoriālais) tvērums.

Plānojot izvērtējumu, ir lietderīgi stingri definēt **izvērtējuma tvērumu**. Pieredze liecina, ka izvērtēšanas procesā ieinteresētās personas var vēlēties izvērtēt gandrīz visu, kas ir neefektīvi no patērējamo finanšu, laika un darba resursu aspekta, un visbiežāk daudzus šādu izvērtējumu rezultātus vispār nepielieto.

Sagatavojot darba uzdevumu, jāizvirza tikai un vienīgi **reāli izpildāmi** izvērtēšanas jautājumi un uzdevumi.

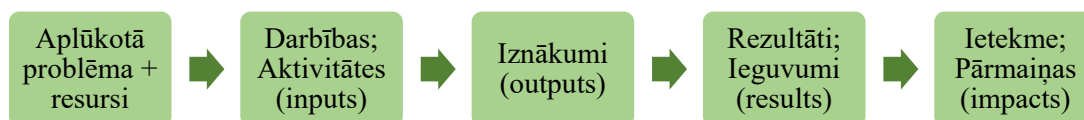

Jājautā tas, kas ir svarīgs! Jāizvairās uzdot pārāk daudz jautājumu ar pārāk augstu detalizācijas pakāpi, lai paturētu fokusu uz kritiski svarīgo!

Intervences loģika

Izvērtējuma ierosinātājiem ir jāizprot un jāizskaidro **intervences loģika** izvērtējuma uzsākšanas pamatojumā, proti, ir “jāuzzīmē”, kāda ir intervences galveno elementu - vajadzību, mērķu, resursu, rīcību, rezultātu un ietekmes – savstarpējā sasaiste (pieņēmumi par cēloņsakarībām). Būtībā tas ir modelis, kas atspoguļo, kā no vajadzības nonāk pie rezultātiem un vēlamās ietekmes. Savlaicīga intervences loģikas modelēšana var palīdzēt izvērtētajam sekmīgāk pārbaudīt investīciju īstenošanas sekmes.

2. attēls Intervences loģikas piemērs

Ieinteresētās puses

Jānosaka izvērtējuma galvenās **ieinteresētās puses**, tās ir svarīgi identificēt jau agrīnās plānošanas stadijās. Tāpēc darba uzdevumā ir svarīgi iekļaut informāciju, kur un kā tiks izmantoti izvērtēšanas rezultāti. Nākamais jautājums, kas jāuzdod pēc izvērtējuma tvēruma definēšanas – kas ir tās personas, grupas vai organizācijas, kuras ir ieinteresētas izvērtējama rezultātos un var būt ieinteresētas izvērtējuma uzsākšanā? Šo vērtēšanas posmu sauc par **ieinteresēto pušu identificēšanu**.

Tālāk ir jārod atbilde uz jautājumu: **kādu būtisku ieguldījumu** izvērtējuma izstrādē, vadībā vai saturā šīs **ieinteresētās puses** var sniegt?

Izvērtējot ieinteresēto pušu lomu izvērtējumā, jāpārlicinās, ka tās **sniedz atbalstu** (datus, informāciju, viedokli utt.); ieinteresētajām personām būtu aktīvi jālīdzdarbojas izvērtējuma vadīšanā un uzraudzībā, tostarp prioritāšu, vērtēšanas jautājumu un saistīto kritēriju noteikšanā.

Izvērtēšanas jautājumi

Organizējot izvērtējumu, jāformulē **samērīgs skaits skaidri saprotamu, precīzu, reāli atbildamu, nepretrunīgu un nepārprotamu izvērtēšanas jautājumu**. Šo jautājumu formulēšana ir viena no atbildīgākajām un sarežģītākajām izvērtējuma plānošanas daļām. Izvērtēšanas jautājumiem jābūt tādiem, lai uz tiem sniegtās atbildes būtu **reāli pielietojamas un patiešām vajadzīgas** ES investīciju pilnveidošanā.

Skaidri saprotami un konkrēti mērķēti izvērtēšanas jautājumi palīdz izvērtējuma iniciatoriem **kontrolēt izvērtēšanas gaitu un kvalitāti**, t.i., pārliecināties, vai izvērtējuma veicējs sniedzis tādas atbildes, kuras ir patiešām lietderīgas investīciju pilnveidošanai.

Formulējot izvērtējuma jautājumus, jāņem vērā arī citi svarīgi aspekti, piemēram:

- a) **Konteksts** – jābūt skaidrībai un nepārprotamībai individuālā izvērtējuma, intervences un iesaistīto pušu līmenī par to, kas izvērtējumā tiek vērtēts. Gatavojot izvērtējuma jautājumus, svarīgi iekļaut konteksta informāciju (apstākļu, darbību, faktu kopumu), lai saprastu izvērtējuma nozīmi un jēgu.
- b) **Zināšanu robu identificēšana** – kur izvērtējuma rezultāti var tikt izmantoti ar vislielāko potenciālu.
- c) **Savlaicīga un rūpīga pieejamo un izvērtējumā reāli izmantojamo datu identificēšana** – plānojot izvērtējumu, jānosaka tikai tādas prasības, kuru izpildei ir reāli pieejama informācija un dati vai arī ir pamatota pārliecība, ka izvērtētājs nepieciešamo informāciju/datus var iegūt pats.

Būtiski ņemt vērā, ka **izvērtējums ir reāla iespēja uzlabot** esošās prakses un papildināt zināšanas.

Izvērtējuma nolūks nav tikai identificēt problēmas (izaicinājumus), bet gan piedāvāt risinājumus un iespējas!

Izvērtēšanas kritēriji

Veicot izvērtējumus, nepieciešams izmantot vismaz kādu no šiem **izvērtēšanas kritērijiem: efektivitāte, lietderība, saskaņotība, piemērotība un ES pievienotā vērtība** atbilstoši Kopīgo noteikumu regulas 44.pantā minētajam. Izvērtējumi var attiekties arī uz citiem būtiskiem kritērijiem, piemēram, iekļautību, nediskrimināciju un redzamību. Atkarībā no izvērtējuma specifikas un mērķa papildus minētajiem kritērijiem var pievienot citus, ja nepieciešams. To izmantošana arī ir jāpamato.

Efektivitātes analizē būtu rūpīgi jāizpēta ES intervences ieguvumi attiecībā pret plānotajiem mērķiem.

Jautājumu piemēri efektivitātes izvērtēšanai	
Labās prakses piemēri ✓	Sliktās prakses piemēri ✗

- Kādi ārējie faktori ir ietekmējuši mērķu sasniegšanu? - Ja mērķi vēl nav sasniegti, vai tos joprojām ir iespējams sasniegt noteiktajā termiņā? - Vai ir iestājušies neparedzēti apstākļi, kas veicina vai kavē progresu? Kā šos apstākļus var izskaidrot?	- Vai intervence ir efektīva? - Cik efektīvi ir atbalstīt SAM X? - Vai un cik rādītāji ir sasniegti?
---	--

Lietderības analīze ņem vērā resursus, ko intervence izmanto attiecīgajām izmaiņām, ko rada iejaukšanās (kas var būt pozitīva vai negatīva).

Jautājumu piemēri lietderības izvērtēšanai	
<i>Labās prakses piemēri</i> ✓	<i>Sliktās prakses piemēri</i> ✗
- Cik lielā mērā intervences administratīvās un/vai pielāgošanās izmaksas ir pamatotas, ņemot vērā sasniegtās izmaiņas/efektus? - Vai intervences izmaiņas/efekti ir sasniegti ar sākotnēji noteiktajām izmaksām vai arī šīs izmaksas kāda iemesla dēļ mainījušās? Ar ko varētu izskaidrot atšķirības?	- Vai ir sasniegts mērķis X? - Vai SAM X ieguldījumi ir pamatoti? - Cik jaunas darba vietas ir radītas?

Saskaņotības izvērtējums sniedz analīzi par saskaņotību starp dažādām ieguldījumu intervencēm (ES/starptautiskās politikas vai valsts/reģionālās/vietējās politikas ietvaros); analizē, kā tās kopā darbojas.

Jautājumu piemēri saskaņotības izvērtēšanai	
<i>Labās prakses piemēri</i> ✓	<i>Sliktās prakses piemēri</i> ✗
- Kā un cik lielā mērā dažādas X intervences un to elementi ir savstarpēji saskaņoti? - Kā un cik lielā mērā dažādas X intervences un to elementi ir radījuši sinerģiju? Vai un kāds efekts radīts no savstarpējas papildinātības?	- Vai intervence SAM X ir radījusi papildu darba vietas? - Vai intervence ir saskaņota?

Piemērotības analīze aplūko attiecības starp vajadzībām un problēmām intervences plānošanas laikā un tās īstenošanas laikā. Analīzē jāņem vērā arī atbilstība starp pašreizējām un nākotnes vajadzībām un problēmām, kā arī ES un intervences mērķi.

Iespējamie jautājumi piemērotības izvērtēšanai	
Labās prakses piemēri ✓	Sliktās prakses piemēri ✗
- Cik lielā mērā intervences darbības joma un definētie mērķi saglabājās īstenošanas periodā? - Kāda ir intervences mērķu atbilstība (likumdošanas vai izdevumu pasākumi) jomas ES politikas mērķiem un prioritātēm?	- Vai SAM X intervence atbilst mērķiem? - Vai nākotnē vajadzētu veikt ES fondu intervenci SAM X?

Izvērtējot **ES pievienoto vērtību**, tiek identificētas izmaiņas, kuras ir veicinājuši ES fondu ieguldījumi un kuras nebūtu bijušas iespējamās bez ES intervences.

Jautājumu piemēri ES pievienotās vērtības izvērtēšanai	
Labās prakses piemēri ✓	Sliktās prakses piemēri ✗
- Kādā mērā dalībvalsts būtu spējusi ieviest atbilstošus pasākumus, ja nebūtu ES fondu investīcijas?	- Kāds būtu sasniegtais rezultāts bez ES investīcijām? - Kāda ir ES pievienotā vērtībā attiecībā uz SAM X intervenci?

Darba uzdevums

Darba uzdevums ir būtiskākais dokuments izvērtēšanas organizēšanā, jo tajā ir noteikti visi aspekti, kā tiks veikts izvērtējums. Tajā izklāstīti **izvērtējuma mērķi, aktualitāte** un izvērtējuma veicēja un pasūtītāja **pienākumi un pieejamie resursi** (tai skaitā pieejamie dati) izvērtēšanas veikšanā.

Svarīgi darba uzdevumu definēt, **ko plānots izvērtēt un kā tas tiks paveikts**; kādi "spēlētāji" tiks iesaistīti izvērtējumā, kādi ir izvērtējuma progresu atskaites punkti un kad izvērtējums jāpabeidz; kādi resursi, **it īpaši, kādi dati**, ir pieejami izvērtējuma veikšanai?

Darba uzdevums tiek izstrādāts izvērtēšanas procesa plānošanas posmā, bez tā nav iespējams nodrošināt atbilstošu izvērtējuma veicēja atlasī. Parasti darba uzdevums ir svarīgākais elements līgumā starp izvērtējuma veicēju un pasūtītāju, tādējādi vienojoties par sagaidāmo rezultātu – vajadzībām atbilstošu un derīgu izvērtējumu. Darba uzdevums ir būtisks, lai izvērtējuma pasūtītājs varētu novērtēt izvērtētāja darba atbilstību izvirzītajām un līgumiski nostiprinātajām prasībām.

Pārdomāts, labi strukturēts un skaidri saprotams darba uzdevums ir **izšķiroši svarīgs** faktors izvērtēšanas veicēja izvēlē. Augstas kvalitātes izvērtējuma nodrošināšana ir atkarīga no tā, **kā un cik precīzi** norādīti veicamie uzdevumi.

Gatavojiet īsu un kodolīgu darba uzdevumu! Izvērtējumam noderīgu, bet administratīvi smagnēju informāciju pievienojiet darba uzdevuma pielikumā.

Izvērtēšanas metodes

Organizējot izvērtējumu, jāapzina galvenās izmantojamās izvērtēšanas **metodes**. Katram izvērtējumam ir konkrētas, pielāgotas metodes, kas attiecas tieši uz konkrētās nozares specifiku un palīdz vislabāk atbildēt uz konkrētā izvērtējuma jautājumiem.

Izvērtēšanas metodes tiek iedalītas **kvantitatīvajās** un **kvalitatīvajās izvērtēšanas metodēs**. Dažkārt rodas pieņēmums, ka kvantitatīvās metodes ir „grūtākas” un „pārākas” pār kvalitatīvajām metodēm. Šāds priekšstats rodas tādēļ, ka kvantitatīvo metožu pielietošana tās lietotājam izvirza augstas matemātikas un statistikas metožu pārzināšanas prasības, savukārt kvalitatīvās metodes intuitīvi vieglāk uztveramas un saprotamas. Praksē reizēm ir grūti novilkt skaidru robežu starp kvantitatīvajām un kvalitatīvajām metodēm, kā arī norādīt, kura metode vai metožu grupa būtu vispiemērotākā. Tas ir atkarīgs gan no izvērtējuma mēroga un mērķa, gan pieejamiem datiem.

Dažas no biežāk pielietotajām metodēm un to galvenās priekšrocības un trūkumi, raugoties no ES fondu ieguldījumu ietekmes izvērtēšanas viedokļa, ir šādas:

Metode	Priekšrocības	Trūkumi
Aptaujas, intervijas	Sniedz noderīgu tiešā veidā iegūtu informāciju par programmu mērķa grupas apmierinātību un ieguvumiem. To ir iespējams salīdzinoši viegli pielāgot un paplašināt. Bieži izmantota metode.	Salīdzinoši dārga. Vairumā gadījumu aprakstošas, nesniedzot ietekmes novērtējumu par tiem, kuri nepiedalījās intervencē.
Gadījumu izpēti	Sniedz noderīgu informāciju par procesiem un situācijām, kuru citādi nevarētu iegūt. Labi strukturētu un īstenotu gadījumu izpēti sniedz vērtētajam priekšstatu par iespējamo ietekmi līdzīgos gadījumus. Metodi izmanto visaptverošu pieeju sarežģītu situāciju novērtēšanai, sniedzot padziļinātu un salīdzinoši precīzu situācijas izpēti. Bieži izmanto izvērtējumos.	Nav piemērota ietekmes amplitūdas noteikšanai vai saistības noteikšanai starp intervencē veiktajām darbībām un faktisko rezultātu. Šī metode ir salīdzinoši dārga, kā arī nepieciešami dažādi dati un kvalificēti eksperti, novērojumu skaits ir neliels (parasti ne vairāk par 10). Rezultātu ticamība ir būtiski atkarīga no metodes pielietošanas un ekspertu interpretācijas.
Izmaksu-ieguvumu analīze	Ļauj identificēt projektu sociālekonomiskos ieguvumus un savstarpēji salīdzināt to efektivitāti. Veicina arī nemateriālu (taču	Neņem vērā citu faktoru (ārpus intervences resursi) iespējamo ietekmi uz mērķa grupām. Papildus ekonomisko efektu var radīt arī nefinansiāla rakstura

	sabiedrībai nepieciešamu) ieguvumu, kuri rodas projektu īstenošanas rezultātā, izvērtēšanu. Parasti izmanto projektu novērtēšanai, kuros tiek gūti ieņēmumi no investīcijām.	resursi. Pastāv zināmas grūtības kvantitatīvi aprēķināt un noteikt tādas izmaksas un ieguvumus, kam nav tirgus cena (piem., sabiedriskais labums).
Izmaksu efektivitātes analīze	Reizēm izmantojama sākotnējos novērtējumos projekta efekta noteikšanai īstermiņā vai vidējā termiņā.	Izvērtē konkrētu rezultātu sasniegšanas alternatīvas, kas būtiski ierobežo to izmantošanu plašos novērtējumos, piem., ESF programmu izvērtēšanā, kurās ir noteikta daudzu rezultātu sasniegšana, vai, piem., ERAF programmu gadījumos, kad izvērtē visa reģiona izaugsmi un attīstību.

Būtu jāizmanto tādas metodes, kas spēj ticami nošķirt intervences izraisīto ietekmi no citu faktoru radītās ietekmes (jebkādi citi ietekmi veidojoši faktori, kas nav saistīti ar ES fondu ieguldījumu).

Svarīgi dažādot pielietojamās metodes ticamāku pierādījumu iegūšanai. Pierādījumi, kas iegūti, dažādojot pētniecības metodes, var sniegt objektīvāku ieskatu realitātē un samazina interpretācijas riskus!

Gatavojot darba uzdevumu, ir iespējams indicēt iespējamās izmantojamās metodes vai pat norādīt minimālu skaitu obligāti pielietojamo metožu. Taču par labu praksi **nav uzskatāma** tāda pieeja, kas paredz definēt visas izvērtējumā obligāti izmantojamās metodes un pieejas, neatstājot izvērtējuma veicējam iespēju piedāvāt alternatīvas metodes.

Dati

Plānojot izvērtējumu, ir jāņem vērā **faktiski pieejamie dati** un **to avoti** (datu turētāji, radītāji – institūcijas). Svarīgi izmantojamās datus sasaistīt ar izvērtējuma jautājumiem un izmantojamām metodēm. Dati jau **izvērtējuma plānošanas sākumā** jāidentificē pietiekami detalizēti, lai varētu definēt to avotu un apstiprināt pieejamību izvērtējuma veicējam, jāizklāsta plāns, kā novērst nepieciešamo datu trūkumu un vajadzības gadījumā piedāvāt risinājumus, lai uzlabotu datu uzticamību.

Būtu jādomā par risinājumiem situācijās, kad dati (vēl) nav pieejami vai kādu īpašu iemeslu dēļ tos ir grūti iegūt – kādas darbības, pasākumi tiks veikti, lai nodrošinātu datu pieejamību.

Neprasiet izvērtējuma veicējam veikt tādus uzdevumus, kuru īstenošana nav iespējama, ja zināms, ka nav atbilstošu datu un to iegūšana nav objektīvi iespējama.

Intervences ietekmes novērtēšanai, kad vien tas iespējams, būtu jāizmanto **administratīvie dati**, lai izvairītos no subjektivitātes kļūdām, kas var rasties aptaujās vai intervijās. Ar aptaujām un intervijām iegūtie dati var nebūt reprezentatīvi vai var būt pakļauti lielākam kļūdu riskam. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš institūciju uzturētiem publiski un nepubliski pieejamiem reģistriem, jo tajos uzkrātie dati gadu vai teritoriju griezumos var būt nekonsekventi (ņemot vērā izmaiņas normatīvajos aktos, kuras uzliek par pienākumu uzkrāt konkrētus datus). Tāpat jāņem vērā dažādu institūciju rīcībā esošo datu kopu savstarpējā savietojamība, izmantojot dažādu identifikatoru palīdzību. Var būt arī tādas situācijas, kad institūcijas uzturētajā datu kopā ir zema iekšējā datu validitāte, to pārbaude netiek veikta vispār vai gadu laikā iegūtie dati vienas datu kopas ietvaros nav salīdzināmi ne tikai pašu datu struktūras dēļ, bet arī atšķirīgu datu formatējuma izmaiņu dēļ.

Rūpīga datu pieejamības izpētīšana jau izvērtējuma plānošanas stadijā ir viena no svarīgākajām izvērtējuma **pasūtītāja atbildībām**! Piemēram, ja zināms, ka pieprasītie dati būs saistīti ar konfidencialitātes prasībām pret izvērtējuma izpildītāju, tas ir jāidentificē laikus un jāapspriež jau izvērtējuma plānošanas sākumā. Plānojot ES investīciju izvērtējumu, **jāņem vērā fizisko personu datu izmantošanas problemātika** – jāapzinās, ka daļa datu to sensitivitātes dēļ var būt grūti iegūstami vai vispār neiegūstami izvērtējuma veikšanai. Svarīgi arī pārzināt un ievērot nosacījumus, nododot fizisko personu datus trešajām pusēm (anonimizēt datus u.c.).

Izvērtējuma īstenošanas grafiks

Veidojot izvērtējuma īstenošanas **grafiku**, jāņem vērā galvenokārt izvērtējuma sagatavošanas gala termiņš (parasti noteikts līgumā, ko noslēdz starp izvērtējuma veicēju un pasūtītāju), kuram jābūt tādām, lai iegūtie izvērtējuma rezultāti ir lietderīgi un faktiski izmantojami, risinot tā brīža izaicinājumus investīciju plānošanā, uzlabošanā u.tml. Gala termiņam jābūt samērīgam, t.i., tādām, lai izvērtējuma veicējs varētu savlaicīgi un kvalitatīvi sagatavot **gala jeb noslēguma ziņojumu**. Jāņem vērā, ka, saņemot gala ziņojumu, jāparedz pietiekams laiks pasūtītājam izskatīt ziņojumu un, ja nepieciešams, aicināt izpildītājam pilnveidot to.

Tāpat jānosaka galvenie termiņi izvērtējuma gaitas uzraudzībai, īpašu uzmanību pievēršot tādiem posmiem kā, piemēram, primāro datu iegūšana, starpziņojuma sagatavošana u.c. Darba uzdevumā ir ieteicams definēt kopējo izvērtējuma ilgumu, un pirmajam atskaites periodam – darbu detalizētai plānošanai - veltīt 10-20% no kopējā izvērtējuma ilguma. Šis posms jānoslēdz ar **ievada ziņojumu**, ko sagatavo izvērtējuma veicējs un kurā jābūt precizētam izvērtējuma pasākumu plānam, kā arī detalizētam laika grafikam.

Plānojot izvērtējumu, ir jānosaka orientējošais **budžets**. Labā prakse, izsludinot iepirkumu, ir noteikt indikatīvu finansējuma apjomu (paredzamo līgumcenu), un atklāta konkursa kārtībā ļaut pētniekiem piedāvāt savu izvērtējuma veikšanai nepieciešamo finansējumu.

4. Izvērtējuma vadīšana

Kvalitatīva izvērtējuma veikšanai ir ieteicams izveidot **izvērtējuma darba grupu**, kuras sastāvā ir izvērtējuma pasūtītāji, izvērtējuma veicēji, pārstāvji no organizācijām vai institūcijām (iesaistīti procesos, darbībās, pakalpojumos, kas tiek vērtēti). Atsevišķos gadījumos ir lietderīgi un pat nepieciešams uzrunāt arī plānošanā un lēmumu pieņemšanā iesaistītās puses, kā arī izvērtējumā ietverto mērķu grupu pārstāvjus, par kurām tiek veikta izvērtēšana.

Svarīgi ir tas, lai vismaz daži pārstāvji izvērtējuma darba grupā būtu bijuši arī iepirkuma komisijā, tādā veidā nodrošinot **pārticību** visam izvērtējuma procesam – sākot ar izvērtējuma plānošanu un beidzot ar izvērtējuma gala ziņojuma izskatīšanu.

Līdzšinējā pieredze izvērtējumos ir rādījusi, ka ES investīciju īstenošanas laikā nākas saskarties ar dažādām problēmām. Īpaši tās ir saistītas ar **datu pieejamību un piekļuvi** tiem, valsts pārvaldes iestāžu un vērtētāju kapacitāti, kā arī sadarbību (vai tās neesamību) starp institūcijām, kas ir datu turētājas. Jāņem vērā daži **praktiski norādījumi**, ko sniedz Datu valsts inspekcija saistībā ar fizisko personu datiem⁷:

1. Nepieciešams izvērtēt, vai datu pieprasījumā institūcijai tiek lūgts izsniegt personas datus, kas ietilpst Datu regulas tvērumā.
2. Pieprasījumā nepieciešams norādīt nolūku, kādam paredzēta datu apstrāde.
3. Pieprasījumā nepieciešams norādīt tiesisko pamatu plānotajai datu apstrādei.
4. Pieprasījumā nepieciešams norādīt pieprasītās informācijas apjomu un laika periodu, par kuru sniedzama informācija.

Fizisko personu datu vākšana un apstrāde tiek kontrolēta saskaņā ar ES un nacionālajiem tiesību aktiem. ESF+ regula sniedz dalībvalstīm juridisko bāzi, lai **pamatotu fizisko personas datu vākšanu un apstrādi** ESF+ finansēto darbību uzraudzības, kontroles un ziņošanas nolūkos.

Attiecībā uz dokumentāciju un datiem, kas pieejami publiski, kā arī gadījumos, kad izvērtējuma veicējam tiek nodrošināta pieeja datiem, dokumentiem un lietām, datu apkopšana, kvantitatīvā un kvalitatīvā analīze ir **jāveic patstāvīgi, neveicot papildu datu pieprasījumus** no ES fondu vadībā iesaistītām institūcijām. Intervijās iegūstama tikai tā informācija, kas nav pieejama, patstāvīgi veicot pieejamo datu analīzi.

Datu vākšanai ir jābūt pragmatiskai, proti, tai **pēc iespējas mazāk jāapgrūtina izvērtējumā ietvertās mērķa grupas**. Iespēju robežās izvērtējuma pasūtītājs savlaicīgi nodrošina izvērtētājus ar darba uzdevumu izpildei nepieciešamajiem datiem vai nodrošina pieeju nepieciešamajiem datiem. Visā izvērtējuma gaitā iesaistītās puses rūpīgi seko tam, lai iegūtie dati ir **ticami**.

Visu pasūtītājam iesniedzamo **nodevumu** (ievada, gala un, ja nepieciešams, starpziņojuma) prasības ir jānorāda tehniskajā specifikācijā, neaizmirstot par normatīvajos aktos noteiktajām prasībām attiecībā uz valodu un formējumu prasībām. Proti, nodevumi sagatavojami elektroniski, latviešu valodā, anotācija⁸ un ziņojuma kopsavilkums sagatavojams latviešu un angļu valodā. Datu masīvi, uz kuriem balstoties

⁷ Datu valsts inspekcija. *Par publisku iestāžu veidoto pieprasījumu atbilstību Datu regulas prasībām* 04.04.2022. Nr. 7-4.2/61-N

⁸ Atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 3.janvāra noteikumu Nr.1 "Kārtība, kādā publiska persona pasūta pētījumus" 3.pielikumam

veikti aprēķini un analīze, sagatavojami MS Excel vai līdzvērtīgā formātā, proti, tādā veidā, lai arī trešās puses ar tiem varētu iepazīties un pārliecināties par to kvalitāti.

Ievada ziņojumā ieteicams iekļaut vismaz šādus elementus:

- plašāku izvērtējumu gadījumā pētniekiem ir jāsniedz samērā detalizēts izvērtējuma dizains un pieeja, kura tiks izmantota, vērtējot kvalitatīvos un kvantitatīvos datus, kā arī kurā tiks balstīti secinājumi un priekšlikumi;
- jānorāda galvenās pētniecības metodes, datu un informācijas avoti;
- jāveic sākotnējā aplēse izvērtējumam pieejamo datu kvalitātei un ticamībai;
- jānorāda galvenie pieņēmumi un ierobežojumi saistībā ar darba uzdevumu izpildi, šo ierobežojumu pārvarēšanas veidi;
- jānorāda riski un to novēršanas pasākumi darba uzdevumu veikšanā.

Par noslēguma ziņojuma struktūru, pielikumiem un pētnieku sagatavojamiem datu masīviem (aptaujas primārie rezultāti, interviju transkripcijas, datu bāzes u.c.) ir **ieteicams vienoties uzreiz**, sākot veikt izvērtējumu. Šo vienošanos vēlams fiksēt dokumentālā veidā. Pakalpojuma izpildes laikā var rasties objektīva nepieciešamība šo vienošanos precizēt vai grozīt, balstoties uz izvērtējuma gaitā konstatētiem faktiem vai ierobežojumiem.

Saņemot pasūtītāja komentārus un priekšlikumus par nodevumiem, jāievēro **termiņi** to sniegšanā. Prakse rāda, ka iesaistītās iestādes komentārus reizēm iesniedz pēc noteiktā termiņa, tādā veidā ne tikai nepamatoti pagarinot kopējo līguma izpildes laiku, bet arī provocējot turpmāku (jaunu) komentāru un priekšlikumu iesniegšanu. Līguma izpildes kontaktpersonas uzdevums ir **cieši sekot līguma izpildē nospraustajam laika grafikam un savlaicīgi reaģēt**, ja ir pazīmes, ka termiņi var tikt kavēti.

Kā viens no papildu instrumentiem jau izvērtējuma veikšanas noslēgumā fāzē, kas palīdz pārliecināties par veikto secinājumu un sniegto ieteikumu atbilstību reālajai situācijai, ir **izvērtējuma rezultātu darbnīca / seminārs** visām atbalsta jomas ieinteresētajām pusēm – sākot ar politikas veidotājiem līdz projektu īstenotājiem. Izvērtējuma rezultātu darbnīcas mērķis ir prezentēt sākotnējos secinājumus, pārliecināties, ka nav pieļautas kļūdas tajos kādas iztrūkstošas informācijas dēļ, kā arī pārrunāt ieteikumus – cik tie ir saistoši, efektīvi un reāli no visu iesaistīto pušu viedokļa. Papildu konkrētās jomas ekspertiem un izvērtējuma gaitā iesaistītajām pusēm intervijās, aptaujās u.tml., ieteicams semināram piesaistīt arī dažādas nozaru asociācijas, pašvaldības un to asociācijas, nevalstisko sektoru (Memoranda padome, Latvijas Pilsoniskā alianse).

Saņemot noslēguma ziņojumu un novērtējot tā atbilstību tehniskajai specifikācijai, vispārējām kvalitātes prasībām un darba uzdevumu izpildes līmenim, ir nepieciešams atbildēt papildus **vismaz** uz šādiem jautājumiem:

- Vai ziņojumā secinājumi ir loģiski, konkrēti un izriet no veiktās analīzes?
- Vai ziņojumā sniegtais izklāsts ir saturiski nepretrunīgs un konsekvents fakti izklāstā un analīzē?
- Vai analizētie fakti ir pietiekami secinājumu izdarīšanai par ES fondu projektu ietekmi, lietderību?

- Vai ziņojumā ir skaidri identificēta ES fondu projektu ietekme vai tās neesamība, sniegta pietiekamā apjomā un skaidri formulētā veidā?
- Vai pielietotās metodes, datu ieguve ir aprakstīta skaidrā un trešajām pusēm saprotamā veidā?

Kvalitatīva izvērtējuma nodrošināšanai ieteicami vismaz šādi papildus **kvalitātes kontroles pasākumi**:

1. Organizēt regulāras tikšanās – **ne retāk kā reizi mēnesī** ar izpildītāju nolūkā noteikt ziņojuma izstrādes progresu un precizēt turpmāko rīcību, kā arī pārrunāt neskaidros jautājumus un komentārus. Ieteicams veidot šo sanāksmju kopsavilkumus un tos dokumentēt, nodrošinot izsekojamību. Tuvojoties ilgāka izvērtējuma izpildes beigām, panāktās vienošanās šo sanāksmju laikā krietni atvieglo ziņojuma izskatīšanas un saskaņošanu noslēguma fāzē.
2. Izskatot nodevumu un sniedzot komentārus, **piesaistīt attiecīgo jomu vai iesaistīto institūciju pārstāvjus** – ekspertus.
3. Aicināt **pārstrādāt nodevumu** gadījumā, ja tas neatbilst noteiktām darba uzdevuma prasībām vai iepriekš ar izpildītāju panāktajai vienošanai.
4. **Sekot līdzi pakalpojuma izpildes laika grafikam** un, ja nepieciešams, to precizēt.

Papildus minētajam var izmantot paplašinātu **pārbaudes lapu** nodevuma vērtēšanai. Piemēram, šādā veidā:

Analizējamā vienība	Vērtējamais aspekts	Īstenots (jā/nē)	Komentāri
1. Izvērtējuma tvērums	Vai izpildītājs atbilstoši tehniskās specifikācijas prasībām un izpildes plānam:		
	1) izpildījis visus izvērtējuma uzdevumus;	[]	
	2) ievērojis laika grafiku;	[]	
	3) analizē ietvēris nepieciešamo laika periodu, teritorijas, mērķa grupas, specifiskus intervences aspektus utt.	[]	
2. Ziņojuma saturs	Vai ziņojumā ietverts:		
	1) kopsavilkums ir atbilstošs tehniskajai specifikācijai;	[]	
	2) ziņojumā ir visas nepieciešamās sadaļas atbilstoši tehniskajai specifikācijai;	[]	
	3) pielikumi un nepieciešamās datubāzes.	[]	
3. Dati un to ieguve	Vai izmantotie dati ir precīzi un pilnīgi:		
	1. Datu precizitāte:	[]	
	- datos nav faktuālu un loģisku kļūdu; - ziņojumā atspoguļoti nepretrunīgi;		

	- aprēķini ir korekti.
	2. Dati ir pilnīgi: ☐ - izmantotā literatūra un pētījumi ir analizēti pietiekamā apjomā; - monitoringa dati izmantoti pietiekamā apjomā; - norādīti datu ierobežojumi un sniegts to pamatojums; - veiktas nepieciešamās darbības kļūdu novēršanai, datu ieguves process ir caurspīdīgs un viegli saprotams.
4. Analīze un secinājumi	
	1. Analītiskais ietvars ir korekts: ☐ - katrā nodaļā piemērotā metodoloģija ir skaidri definēta, konsekventa un atbilstoši plānotajam; - iesaistīto pušu viedokļi ir sabalansēti; - analīzes rezultātus iespējams replicēt.
	2. Secinājumi ir skaidri un saprotami: ☐ - secinājumi atbild uz izvērtējumu jautājumiem, ir loģiski un izrietoši no analīzes; - visi būtiskākie secinājumi ir pausti; - būtiski papildina zināšanas vai izskaidro pretrunas izpratnē par pētāmo tēmu; - konstatētās problēmas ir atspoguļotas korekti; - norādīti secinājumu ierobežojumi.
5. Ieteikumu lietderīgums	Vai ieteikumi ir lietderīgi ☐ - ieteikumi loģiski izriet no secinājumiem, ir īstenojami un uzraugāmi; - ieteikumi ir adresēti konkrētām institūcijām.
6. Ziņojuma teksts	1. Ziņojumu ir viegli lasīt: ☐ - ziņojums ir piemērots lasīšanai arī trešajām pusēm; - teksts ir bez gramatikas kļūdām, ir publicējams; - specifiskie termini, saīsinājumi ir definēti; - attēli, tabulas ir paskaidroti, integrēti tekstā un atvieglo ziņojuma satura izpratni.
	2. Ziņojums ir loģiski strukturēts: ☐ - informācija, tās analīze netiek dublēta, ir viegli izsekot ziņojuma saturam; - fokuss uz galvenajām problēmām un konstatējumiem; - ziņojuma apjoms ir samērīgs un sabalansēts; - papildu tehniskā informācija, kas izmantota ziņojumā, iekļauta pielikumos.

5. Rezultātu izmantošana un publiskošana

Normatīvie akti nosaka, ka par atbildīgo iestāžu vai vadošās iestādes par ES fondu tehniskās palīdzības līdzekļiem veikto ES fondu **izvērtējumu rezultātus – ieteikumus – izskata attiecīgajās tematiskajās UK apakškomitejās**⁹. Proti, pēc tam, kad pasūtītājs un izvērtējuma veicējs ir vienojušies par izvērtējuma gala ziņojumu, **pasūtītājs** sagatavo **priekšlikumus izvērtēšanas ziņojumā iekļauto stratēģisko ieteikumu ieviešanai**, norādot veicamās darbības, atbildīgo iestādi ieteikuma ieviešanā, ieviešanas termiņu un sasniedzamo rezultātu. Attiecīgi ir jāparedz laiks arī tam, lai izvērtētāji sniegtu ieskatu izvērtējuma secinājumos un ieteikumos turpmāko investīciju plānošanā attiecīgās politikas mērķa apakškomitejā. Par šo ieteicams savlaicīgi vienoties ar izvērtējuma veicēju.

Izvērtējumam vajadzētu sniegt ne tikai **ierobežotu skaitu (ne vairāk kā 5) stratēģiski svarīgus ieteikumus** ES investīciju plānošanai vai esošās situācijas uzlabošanai, bet arī operacionāla rakstura ieteikumus tūlītēju izmaiņu veikšanai (nereti tehniskas, bet izšķiroši svarīgas darbības).

Pēc tam, kad apakškomitejā izskatīti priekšlikumi stratēģisko ieteikumu ieviešanai, pasūtītājam **jānodrošina šo ieteikumu īstenošana praksē**. Pasūtītājam periodiski jāpārliciecinās par ieteikumu ieviešanu (progresu).

Lai arī UK apakškomitejā tiek izskatīti stratēģiskie ieteikumi, pasūtītājam jānodrošina, ka tiek ņemti vērā arī operacionālie ieteikumi!

Izvērtējumu rezultāti jāpublicē ne tikai attiecīgās institūcijas mājaslapā, ES fondu tīmekļa vietnē <http://www.esfondi.lv> sadaļā “Izvērtēšana” un Valsts kancelejas administrētajā pētījumu un publikāciju datubāzē, bet ļoti ieteicams arī izplatīt **vizuāli uztveramā formātā** (piemēram, infografikas u.tml. veidos) arī sociālajos tīklos, sadarbības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām un sabiedrībai plašāk. Atsevišķos gadījumos ir vērts apsvērt konferences organizēšanu un rezultātu apspriedi plašākā sabiedrības lokā.

⁹ Eiropas Savienības fondu 2021. - 2027. gada plānošanas perioda uzraudzības komitejas Apakškomiteju reglaments (26.01.2023.) [Saistošie dokumenti - ES fondi](#)

6. Informācijas avoti, izglītošanās iespējas

Nr.	Avots	Saite
1.	Kopīgo noteikumu regula <i>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2021/1060(2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai.</i>	L_2021231LV.01015901.xml (europa.eu)
2.	ESF+ regula	L_2021231LV.01002101.xml (europa.eu)
3.	Ministru kabineta 13.12.2022. noteikumi Nr. 770 <i>“Kārtība, kādā Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā nodrošina ieguldījumu uzraudzību un izvērtēšanu, kā arī izstrādā un uztur Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmu”</i>	Kārtība, kādā Eiropas Savienības fondu 2021.–2027. gada plānošanas periodā nodrošina ieguldījumu uzraudzību un izvērtēšanu, kā arī izstrādā un uztur Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmu (likumi.lv)
4.	Aktuālā VI informācija par izvērtēšanas jautājumiem Latvijā un veiktie izvērtējumi ES fondu jomā	Izvērtēšana (www.esfondi.lv)
5.	Eiropas Savienības fondu Izvērtēšanas plāns 2021.–2027. gadam – apstiprināts 26.01.2023. Uzraudzības komitejā.	Izvērtēšanas plāns (esfondi.lv)
6.	EK informatīvie materiāli	Inforegio - Guidance and methodological resources (europa.eu)

7.	EK Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion	ESF+ monitoring and evaluation
8.	Latvijas Izvērtētāju asociācija	LATES Latvijas Izvērtētāju asociācija (izvertesana.lv)
9.	Eiropas Izvērtētāju asociācija	Guidelines and Handbooks - EES (europeanevaluation.org)